ЖІНКА В РОБІТНИЧІЙ АРМІЇ.

Жіноча праця в промисловости широко вживала ся вже на початку капіталізму. Власне початки капіталізму позначували ся нечувано жорстокою експльоатацією жіночої та діточої праці. Жінка і підліток стояли цілком безборонними перед підприємцем, а страшна нужда змушувала їх продавати свою працю значно дешевше, ніж то робив дорослий мущина, хоча і дуже часто вони виконували однакову роботу. Робітник дивив ся на своїх товаришок як на конкуренток, що збивають ціну на його роботу, тим більше, що робітниці в своїй переважаючій масі все стояли осторонь не тільки від політичної, але і від економічної боротьби пролетаріяту.

Нема що казати про ту величезну більшість жінок робітничої кляси, що займали ся переважно хатним господарством. Ще в більшій мірі, ніж робітниці по фабриках та заводах, ставили ся вони байдуже до клясової боротьби своїх чоловіків, а то і ставали їй на перешкоді. Їх духовий світ на заході обмежував ся, здебільшого трома славнозвісними німецькими "k" (Kinder — Kueche — Kirche — діти — кухня — церква), роблячи з них дійсну опору попівської і всякої иншої реакції. Не дурно по богатьох европейських країнах навіть деякі соціялісти побоювали ся, що поширене виборчого права на жінок в перші часи може потягнути за собою зміцнене буржуазних партій.

Лише війна принесла і тут величезні зміни. Чоловіки пішли на фронт і цілий тягар удержаня себе і родини впав на плечі жінки. Жіноцтво масово посунуло на фабрики, заводи, в уряди, в контори і т. д. А разом з тим війна з своїми наслідками зробила величезну роботу щодо революціонізації жінки-робітниці. Жінка-робітниця почала визволяти ся з під дурману попівських байок про "покірність", "слухняність", "пошановане начальників", утіху на небі і т. п. Не тільки при станку на фабриці, але і в рядах борців за інтереси своєї кляси жінка ставала поруч чоловіка, а подекуди почала і заступати його.

Поворот до "мирних" часів не тільки не спинив сього процесу, а навпаки, прискорив його.

Страшні злидні робітничої кляси, котрі характеризують собою наші часи "відродженя" "мирного" капіталстичного господарства, не тільки не пускають робітниці назад з фабрики до її хатних справ, а, навпаки, чим далі, більше женуть жінку-робітницю на фабрику, на завод шукати шматка хліхліба. А разом з тим чим далі — більше стає жінка товаришем чоловіка в його визвольній боротьбі.

Про се яскраво свідчить все зростаюча участь жінок в професійних робітничих спілках.

Так, наприклад, в німецькій Австрії в 1910 р. на 224.804 членів професійних спілок було лише 24.565 жінок, тобто 11%. Аж до 1913 року, не зважаючи на загальний зріст числа зорґанізованих в професій ні спілки робітників, процентове відношене жінок до чоловіків не міняло ся. Лише в 1914 р. — рік початку війни — воно піднесло ся до 27. 46% і тримало ся на сій цифрі аж до закінченя війни. В 1920 році професійні спілки німецької Австрії нараховували 900.820 членів. З того 215.175 членів складали жінки. Абсолютне збільшене членів професійних спілок — жінок від кінця 1910 р. до кінця 1920 року виносило 190.150 членів. Отже, в той час як загальне число членів свобідних професійних спілок німецької Австрії від 1910 р. збільшило ся о чотири рази, число жінок в професійних спілках збільшило ся більше, як о вісім разів.

Відповідні числа для Німеччини є слідуючі: в р. 1910 нараховувало ся 2,017.298 членів проф. спілок, з них лише 161.512 жінок, тобто 8%. В 1914 р. процентове відношене досягло 11.88%, в 1915 році 15,31%, в 1916 р. — 19,22%, в 1918 р. — 25,40%.

Розуміеть ся, хоч як втішним є зріст числа зорґанізованих в професійних спілках робітниць, сей зріст разом з тим, як ми зазначували, свідчить про збільшене нужди, про збільшене зубожіня робітничої кляси. Зріст жіночого робітничого руху є прекрасною ілюстрацією до слів Карла Маркса, що разом з розвитком капіталізму "зростає маса нужди, гнету, рабства, звиродненя, визиску, але з другого боку збільшуеть ся також і опір все зростаючої робітничої кляси, вишколеної, обєднаної і зорґанізованої механізмом самого капіталістичного способу продукції". "Година приватної капіталістичної власности бє. Експропріятори експропріюють ся".

Ст. Літний.

Професіональні союзи а поміч для голодуючих.

Так як инші орґанізації так і професіональні союзи спішать з допомогою для голодуючих. Дотепер харківський професіональний союз зібрав дорогою податку на голодуючих 377,-086.775 рублів, київський 125,-000.000, миколаївський 27,348.-291, кременчужський 22,486.-000, одеський 18,645.000 і т. д. Взагалі зібрано 583,844.000 рублів.

КРІЗА СВІТОВОГО ХАЗЯЙСТВА.

Капіталістична суспільність та її хазяйство, економічний устрій і спосіб продукції, по великій війні переживають важку крізу. Хаотичність продукції капіталістів, обчисленої тільки на сам зиск, захитала тепер цілим економічним житем держав і народів на цілому світі. Загарбавши купи золота, як зиск на воєнній продукції, капіталістичне хазяйство стануло перед важкою крізою застою та припиненя своїх продукційних, розвоєвих сил.

З усіх сторін світа, з ріжних країв доносять про припинене праці у фабриках, про міліонові маси безробітних. І так Злучені Держави північної Америки, які підчас війни поставили свою продукцію на нечувані передтим вершини, тепер, наслідком застою в експорті та припиненя продукції, мають поверх 6 міліонів безробітних.

Анґлія, найстарша промислова країна континенту, мала в жовтні минулого року аж 1,750.000 безробітних.

Не ліпше є і в инших краях. Італія, яка почала в останному десятилітю робити кольосальні поступи на полі економічного розвитку, з аґрарної перемінюючи ся в промислову країну, мала теж в осени минулого року 470.542 безробітних. Те саме є в Бельгії, де було 21.7 прц. безробітних в професійних орґанізаціях, в Голяндії, а навіть у малій Швайцарії, яка мала 74.238 безробітних.

Окремо згадати треба про Францію, яка з великої всесвітної війни вийшла найбільшим побідником, але яка економічно дізнала дуже болючих ударів. Її заграничний експорт — який перед війною, за виїмком люксусових продуктів, не був дуже великий — в останному році обнизив ся дуже, бо спав на 11,989.289 тон з 17,846.275 тон в 1913 році.

Здаеть ся, що такого висліду не сподівали ся керманичі капіталістичного хазяйства, тим більше, коли воєнна продукція та зиски з неї поставили капіталістичних потентатів на самих вершинах. Чиж про крізу у своїй продукції могла думати Америка, у якої довжником стала ціла Европа на суму 15,000,000.000 долярів, або така Анґлія, яка надвижку зі свойого експорту пересічно 210 міліонів фунтів штерлінґів річно в останних 3 роках перед війною, льокувала за кордоном? Таж Америка підчас війни вивозила за кордон майже 50 прц. своєї продукції, а бавовни 60 прц., міди навіть 70 прц. А мимо сего великий курс американського доляра спинив закупи за границею. Треба було маґазинувати товари, а наслідком сего кріза продукції та безробіте економічним житем найсильнійшої побідної промислової країни. Сам ненаситний американський капіталізм мусів спинити свою продукцію, бо не хотів позбути ся своїх великанських зисків. І тому американські капіталісти спинили продукцію бавовни, вугля, зменшили вивіз зеліза, зредукували зелізничий транспорт і наслідком сего є застій в промислі стали, автомобілів, цукру, дерева і т. д., а з причини обмеженя в сих галузях промислу, — невдоволене і страйки робітників. Се кріза, яка загрожує не на один місяць, або два, але на цілі літа спиненем економічного житя цілої країни. Не треба забувати, що Америка стоїть тепер на чолі економічного житя та продукції у цілому світі.

Не кращі умови є і в Анґлії, де кріза є теж діймаюча. Буджет Анґлії виказує міліярдовий дефіцит, який в 10% треба було покрити позичкою. Акційні підприємства виказують останними часами страти 42%, експорт товарів зменшив ся в деяких галузях промислу о 48%. Головно вивіз вугля з Анґлії до других країв значно зменшив ся. Та не тільки се. Замість вивозу, Америка ввозить до Анґлії свій дешевий вуголь. На азійських торгах, Анґлія стратила свій монополь та дістала нових конкурентів: Америку і Японію. Причиною її економічної крізи є те, що анґлійська продукція коштує дорого, що доляр має великий курс та що Японія має дешевих робітників.

Одинокою країною, що серед великої економічної крізи держить ся на верху, се Німеччина. Перед війною вона вела суперництво на економічному полі з Америкою і Анґлією. З війни вийшла Німеччина розбита. Забрано її важні економічні центри, наложено контрибуцію, відібрано давний політичний вплив, забрано кольонії і власні сирівці. А мимо сего вона зуміла поставити своє господарство та продукцію не тільки на передвоєнну височину, але піднести її ще і вище. Економічної крізи продукція Німеччини майже не відчуває. Правда, що наслідком обниженя німецької марки, до Німеччини мало ввозить ся заграничних товарів і через се своя продукція здобуває широкий внутрішний ринок. Але мимо сего німецький промисл зумів якраз тому, що має низьку валюту, здобути та опанувати майже без конкуренції заграничні ринки. Промисл Німеччини стоїть тепер на вершині свойого розвитку, перед силою його конкуренції дрожать побідники Німеччини.

Не треба додавати, що капіталісти Німеччини здобувають чимраз більше зисків. Се скріплює їх позицію. Стіннес стає не тільки володарем на економічному полі, він хоче і політично опанувати молоду републику, що більше, витягає свої кігті і на цілу Европу. Але і робітнича кляса Німеччини, наслідком зросту продукції, росте та кріпшає. Вона стає грізним конкурентом капіталістів не тільки на політичному, але і на економічному полі. Стіннес та його компанія дрожать та найбільше боять ся німецького робітництва, яке по ударах війни і революції приходить до себе та відзискує свої давні сили. Тому і Стіннес шукає ратунку у капіталістів Анґлії та антанти.

Кріза економічного світового хазяйства скриває в собі не тільки важкі економічні, але і не менше грізні політичні та суспільні конфлікти. А в сих конфліктах видну ролю відограє всесвітний, а головно німецький пролетаріят.

("Вперед".)

ДАНИНА

Невеселі вісти линуть
Поміж нарід безупину,
Про податки, автономію
А найбільше про данину.

І журба і клопіт лютий
Не одну гризе людину,
Де марок би роздобути
Заплатити сю данину.

Всім робітникам пан радить
І продати кожушину,
Щоби тільки в користь Польщі
Заплатити всю данину.

Ми панам усім порадим
Уживати сахарину,
А ті гроші, що на цукор,
Всі віддати на данину.

А льокатор, що із нужди
Влїз в чужу нору-хатину
Місяць їсти вже не буде,
Як дасть гроші на данину.

Селянин продасть напевно
І останню худобину,
Щоб "ojczyznę" ратувати
І платити всю данину.

А калїки, інваліди,
Що удержують родину,
Ті мабуть на жебри підуть,
Щоб сплатити лиш данину.

А я кажу: Не журім ся,
Хоч з нас стягнуть і свитину,
Се на певно раз останній
З нас здирають сю данину

Писов—ич.

ЛЮДОВЦІ І ПЕПЕСОВЦІ БОЯТЬ СЯ ВИБОРІВ ДО ВАРШАВСЬКОГО УРЯДУ.

На засіданю конвенту сеніорів рішено, що нові вибори до варшавського сойму зможуть відбути ся аж тоді, коли старий сойм полагодить всї важливі справи, не чекаючи проволоки. Таким чином нові вибори відкладають ся до неозначеного часу.

З приводу сього "Ґазета Поранна" пише передову і шукає причин такого рішеня справи. Зробили се, на думку ґазети, людовці і пепесовці. Перші тому, що за уряду Вітоса скомпромітували себе в очах селянських мас і більш як певно потерпіли би поражене при виборах. Другі — пепесовці, мають тяжкий оріх до роскушеня в особах комуністів. Виказали се вибори до каси хорих і до мійської ради в Познаню. Фактом є, заявляє автор статї, що комуністи вже бють численно пепесовців і коли би під теперішну пору оголошено вибори, то найменше половина мандатів, які тепер мають пепесовці, перейшла би в руки комуністів. Такі вигляди не можуть тішити польську соціялістичну партію і вона бажає виграти час для розвиненя аґітації і скріпленя своїх пошарпаних рядів. Крім сього людовці і пепесовці надіють ся, що довше істноване старого сойму дасть їм можливість створити свій уряд, котрого першим завданем було би переведене виборів так, щоби користи з них витягнули в першу чергу людовці і пепесовці.

ПІДКАРПАТСЬКА УКРАЇНА.

По д-рови Шмералю, який провіряв невідрадні відносини на Підкарпатській Україні, поїхав там і чеський міністер президент д-р Бенеш. Користаючи з побуту д-ра Шмераля, робітники і селяни на великому вічу в Ужгороді, дня 3. грудня 1921 р. ухвалили резолюції, в яких жадали:

1) Негайного знесеня воєнного стану і відновленя свободи преси, зборів і аґітації;

2) Розписаня в реченці 3 місяців виборів до центрального сойму в Празї, місцевого автономного сойму в Ужгороді і місцевих автономних громад;

3) Відданя орної землї, пасовищ і лїсів бідному сільському працюючому людови;

4) Негайного введеня всїх законів охорони праці для промислового і сільського робітництва, які є вже в Чехії;

5) Відмілїтаризованя фабрик і заводів;

6) Заведеня у фабриках фабричних рад, по селах селянських рад;

7) Повної свободи професійних союзів в продукції і консумції.

І ся акція місцевого робітництва і селянства не пішла на марне.

Дня 31. грудня 1921 скликав д-р Бенеш представників Підкарпатської України до Ужгороду, а дня 3. січня 1922 на зібраню Наукового Товариства в Бритіславі, заявив, що вісти про погані відносини є "пересаджені", але ще сего місяця приїдуть представники Підкарпатської України до Праги. Тут будуть вирішені дефінітивно всї політичні і адміністраційні проблеми. В найблизшій добі будуть розписані вибори до центрального і автономного сойму, як також до громад і буде усунений воєнний виїмковий стан.

Тут підчеркнув п. Бенеш, що з початку антанта хотїла розділити Підкарпатську Україну між сусїдні держави і він саме се осягнув, що її приділено як автономну цїлість до чеської републики.

І саме ся країна має незвичайне значінє в заграничній політиці для Чехії.

БЕЗРОБІТЄ В АНҐЛІЇ.

Під таким заоловком "Арбайтер Цайтунґ" містить статю, в якій каже, що число безробітних з початком 1921 р. виносило один міліон; тепер по підрахункам реґістратур се число збільшило ся до 2 міліонів і як каже "Дейлі Геральд", разом з членами сімей безробітних в Анґлії є тепер 8 міліонів людий, які стоять перед голодом, або вже голодують.

Звичайно, що в таких умовах робітникам довелось підчинити ся капіталістам. Акція проти зниженя платні скінчила ся поражкою робітників, 7 міліонам робітників знижено тижневу платню на 5,563.00 фунтів штерлінґів.

Профспілки стали дуже ослаблені, коли в них влила ся така армія безробітних. Докладних даних ще немає, але по звідомленям напр. профспілки зелїзничників, число її членів зменшило ся на протязї року з 457.000 до 57.000. Профспілка робітників на фабриках машин втратила 7% членів.

Зовнїшна торговля Анґлії швидко зменшуеть ся. Доходи держави в останних місяцях 1921 року о 50 міл. фунтів штерл. менші ніж в 1920 році. Без огляду на те Анґлія веде і далї свою погубну політику, помагаючи Франції привести Німеччину до економічного упадку, не приймаючи ніяких серіозних заходів до відбудованя Росії і відносячись пасивно до збалканізованя центральної Европи.

Процес комуністів в Кракові.

"Głos niezależnych socialistów" доносить, що в найблизшій каденції присяжних судїїв у Кракові відбудеть ся розправа проти польських комуністів д-ра Водецкого, був. урядника зелїзничої дирекції в Кракові і Пашти, був. секретара професіональних орґанізацій.

ЛИСТ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

Тов. П. Федоришин з Саскатуну прислав нам до поміщеня лист, який він отримав від свого товариша, з Галичини, імени котрого і назви села не подаємо зі зрозумілих причин. Лист звучить:

Дорогий Товаришу!

Лист від тебе я одержав, за котрий щиро дякую. В попереднім листї я писав тобі, що лишив ся я живий, закінчив війну і довгий час перебував в Росії в полоні. Ти просиш мене, щоби я написав тобі, яким способом я попав в полон. Всего я тобі не годен описати, але хоч те, що важнїйше. В полон я попав ся з армією, котра була зорґанізована сейчас по австрійській революції, сама проти своєї волї. Армія була сильна, числила около 100 тисяч. До тої армії належав і я. Так саме мусїв би був належати і ти, як би був тут. Стали ми вояками по волї наших проводирів, ріжних осавулів, кошових, висших і низших асекураційних фірм аж до "сокола батька". Всї вони торгували нами і продали так спритно, що тепер нїхто нїяк не може викупити.

Я просив би тебе, щоби ти приїздив до дому, та ставав до нашої радикальної ради, до якої ти належав колись в Галичинї. Тільки радикальні ради тепер будуть у инакшій формі. Релїґійна демократія і польська трудова демократія тепер їх нїяк не зрадить. У нас тепер настала велика зміна у всьому: в політиці, в піснях і т. и., у нас тепер йде тайна орґанізація С.К.П., до котрої належать тільки свідома часть бувших У.Г.С. Стрільців, радикали, котрі повернули з полону з ріжних країн. Галицькі демократи і трудовики до нас не належать, але еще переслїдують. Як відомо тобі, Україна наша воскресла. Вона називаеть ся — Радянська Україна. Люди, котрі співають, "Ще не вмерла Україна", співають тому, що хотять, щоби вона вмерла. Але надармо, бо їх бажаня не сповнять ся. Галицькі демократи-січовики співають "ой там на горі січ іде", — йшла вона горою, йшла долиною і зайшла під дурного хату. А проводирі прийшли, обрабували край, тай гуляють тепер поза границею "незавимсимої і "незалежної" Галичини.

Тепер я поясню тобі, що стало ся з тою стотисячною армією галицьких січовиків. 30 тисяч в польських таборах сохнуть та пухнуть з голоду; 27 тисяч втїкли до Чех перед натиском Поляків, і там зінсовані "демократичною" дурійкою; 53 тисячі, як нам доказують, пропали десь без вісти, але вони не пропали, вони появлять ся тоді, коли буде потреба вимагати. Ті тисячі жиють на нашій славній Україні, декотрі служать в Червоній Армії, декотрі занимають ся ремісничою роботою, так само, як я занимав ся слюсарською. Не з охотою вертав я до дому, але серце моє не позволяло довше там бути, а кликало мене до малих дітий і до жінки. Як жило ся менї на Україні, то дещо напишу тобі тепер, а дещо пізнїйше. На вільній Україні вільно кождому жити, хто лише варта і хто розуміє жите. Там пролетарська свобода слова і політики; розвиваеть ся українська школа, лїтература. Школи вільні. Розвиваеть ся ремісництво по змозї. Одно лише біда, що все гірше знищено, як в Галичинї. Бо там нищили і свої і чужі вороги і з цілого світа, котрі ще й тепер нищать. Ми, Галицькі Січові Стрільцї, також були причиною того нищеня, але скоро побачили і догадали ся чого хотять проводирі. Петлюри, Петрушевичі, царські офіцири і галицькі москвофіли робили велику шкоду. Зруйнували 450 зелїзничих мостів, не вчисляючи до того величезне число звичайних мостів. Нищили вони що попало: млини, фабрики, вітраки. Все те робив галицький посол Петрушевич і царський вислужник С. Петлюра.

Товаришу! Питаеш мене, щоби я тобі написав правду, хто керує Україною, чи Жиди чи Москалї. Товаришу, я тебе маю за розумного чоловіка, а ти мене питаеш таку дурницю. Але на твоє бажане відповім. Україною нї Жиди нї Москалї не керують, бо там їх нема. Повтїкали до Польщі, до Франції, до Австрії, Німеччини, Анґлії, а може і до вас, до Америки заїхали, шукати того, чого їм нема тут. Україною радять люди, а як ти не розумієш хто є люди, то догадай ся. Ти повинен те знати, що Україною перш всего радять Українцї, бо се їх рідний край. Всї вони там однакові. Ще одно, що менї там сподобало ся і я думаю, що і тебе се не засмутить, що ті у спідницях з оброслими бородами, бо обголених я там не бачив, всї вони тепер мусять працювати. Не мають права дурити більше українських жителїв. Добре там з ними поступають. Кажуть, хочеш жити, йди на роботу. От товаришу, як би ти бачив попів при працї. Не чекають більше, щоби хто приніс хлїба чи курку. Там йде тепер до ліпшого, а не до гіршого.

Здоровлю сердечно,

Т. У. Я.

Нова голодівка вязнів у Бриґідках.

Політичні вязні у львівських Бриґідках розпочали з днем 14. січня знову голодівку в наслїдок нелюдського поводженя з ними тюремної служби і нагляду. Прийомний судія крайно нетолерантний і не дозволяє побаченя вязнів з рідднею. Ходять чутки, що трох вязнів сидїло в темниці за опір проти нелюдської поведінки наглядачів.

ПОКАЗАЛИ "МОСКОВСЬКІ РУБЛІ".

Канад. укр. робітниця (до чорносотенних шмат): — Бачите, скільки "рублів" ми зложили на пресовий фонд нашої робітничої часописи?

Канад. укр. робітник: — Було-б за що походити по "приличних готелях", правда? Вам аж сліпаки вискакують на вид сих долярів.

(Карикатура в "Молоті", нарисована тов. І. Зелезом.)